

Zadania antyterrorystyczne Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej realizowane w sytuacji wystąpienia zagrożeń w przestrzeni powietrznej i na morzu – ujęcie prawne

Abstrakt

W artykule zostały omówione zadania realizowane przez Siły Zbrojne Rzeczypospolitej Polskiej w celu przeciwdziałania zagrożeniom terrorystycznym występującym w przestrzeni powietrznej oraz na obszarach morskich. Autor przeanalizował akty prawne, które mogą zawierać uregulowania dotyczące wspomnianych zadań. Wyszczególnienie zadań antyterrorystycznych umożliwia ich usystematyzowanie i może przyczynić się do lepszego przygotowania się do przeciwdziałania zagrożeniom.

Słowa kluczowe siły zbrojne, terroryzm, działania antyterrorystyczne, ochrona granicy.

Terroryzm budzi powszechny lęk w społeczeństwie, gdyż stanowi bezpośrednie zagrożenie podstawowych wartości w życiu człowieka. W celu zminimalizowania zagrożeń wynikających z działań o charakterze terrorystycznym i zapewnienia bezpieczeństwa obywatelom organy władzy państwowej Rzeczypospolitej Polskiej stworzyły system, w ramach którego funkcjonują m.in. służby mogące przeciwdziałać ewentualnym zamachom. Jednym z elementów tego systemu są Siły Zbrojne Rzeczypospolitej Polskiej (SZ RP), które ze względu na posiadane zdolności są w stanie przeciwstawić się terrorystom. Przeciwdziałanie

zagrożeniom o charakterze terrorystycznym wiąże się z realizacją określonych zadań, które zostaną omówione w niniejszym artykule.

Wyodrębnienie wspomnianych zadań wymagało przeanalizowania zdarzeń o charakterze terrorystycznym, do których doszło w przeszłości. Zaistnienie zamachów w przestrzeni powietrznej oraz na obszarach morskich uzasadniałoby celowość przygotowania się przez SZ RP do realizacji adekwatnych do nich działań. W źródłach zawierających dane o zamachach przeprowadzonych w przestrzeni powietrznej i morskiej nie znaleziono informacji dotyczących takich zamachów w Polsce¹. W związku z tym odwołano się do przykładów z innych krajów.

Do najbardziej spektakularnego zamachu w przestrzeni powietrznej doszło we wrześniu 2001 r. w Stanach Zjednoczonych Ameryki. Trzy z czterech porwanych samolotów pasażerskich zostały użyte jako środki ataku terrorystycznego i za ich pomocą zniszczono dwa budynki World Trade Center (WTC) w Nowym Jorku oraz uszkodzono siedzibę Departamentu Obrony w Arlington. Czwarty samolot nie uderzył w żaden obiekt – z pasażerami na pokładzie rozbił się na terenie Pensylwanii. Szacuje się, że zginęło łącznie ok. 3 tys. osób². Dalsze konsekwencje tych zdarzeń to obalenie rządów talibów w Afganistanie oraz prowadzenie wieloletnich działań militarnych przeciwko ugrupowaniom o charakterze terrorystycznym, w które była zaangażowana społeczność międzynarodowa, w tym Polska. Do innego spektakularnego ataku w przestrzeni powietrznej doszło w lipcu 2014 r. nad Ukrainą, gdzie zestrzelono malezyjski samolot. Nikt z prawie 300 osób znajdujących się na pokładzie nie przeżył³.

Jednym z zamachów na morzu, o którym trzeba wspomnieć, był atak w październiku 2000 r. na amerykański okręt USS Cole, znajdujący się w jemeńskim porcie Aden. W jego następstwie zginęło 17 członków załogi, a 39 zostało rannych. Dwa lata później, w październiku 2002 r., celem ataku terrorystycznego również u wybrzeży Jemenu stał się zbiornikowiec Limburg. Śmierć poniósł wtedy

¹ Źródłem takich danych jest m.in. Globalna baza danych o terroryzmie (ang. Global Terrorism Database), <https://www.start.umd.edu/gtd/> [dostęp: 6 XII 2021].

² Hasło: *the attacks*, *Encyclopedia Britannica*, <https://www.britannica.com/event/September-11-attacks/The-attacks> [dostęp: 20 IX 2021 r.]; *Atak na World Trade Center w Nowym Jorku: zapis wydarzeń z 11 września 2001 roku*, Forsal, 11 IX 2021 r., <https://forsal.pl/swiat/usa/artykuly/8242200,atak-na-wtc-w-nowym-jorku-zapis-wydarzen-z-11-wrzesnia-2001-roku.html> [dostęp: 27 IX 2021].

³ M. Buszujew, *Zestrzelenie MH17 nad Ukrainą. Co warto wiedzieć o procesie*, Deutsche Welle, 7 VI 2021 r., <https://www.dw.com/pl/zestrzelenie-mh17-nad-ukrain%C4%85-co-warto-wiedzie%C4%87-o-procesie/a-57801364> [dostęp: 10 VII 2021].

jeden członek załogi, a 12 zostało rannych⁴. Doszło również do zanieczyszczenia środowiska, ponieważ do morza trafiło ok. 90 tys. baryłek ropy, czego konsekwencją były m.in. mniejsze dochody z rybołówstwa. Ponadto odnotowano zmniejszenie wpływów z opłat portowych, gdyż jednostki pływające omijały jemeńskie porty. Wysokość tych strat oszacowano na ok. 3,8 mln dolarów miesięcznie. Zaobserwowano także wzrost cen (o 1,3 proc.) ropy naftowej na rynkach światowych oraz zwiększenie opłat ubezpieczeniowych dla jednostek przepływających w tym rejonie, co przełożyło się na ogólny wzrost kosztów transportu morskiego⁵. Wszystkie opisane zamachy odbiły się szerokim echem w świecie.

Jak już wspomniano, pomimo że na polskich obszarach morskich oraz w krajowej przestrzeni powietrznej nie odnotowano zamachów terrorystycznych, to obywatele RP byli wśród ofiar tego typu zdarzeń. Jako przykład można przywołać porwanie w październiku 1985 r. włoskiego statku pasażerskiego MS *Achille Lauro*, płynącego z Genui do Aszod⁶. Na jego pokładzie znajdowała się polska grupa baletowa oraz polski piosenkarz⁷. Artystom udało się uniknąć śmierci. W ataku na WTC zginęło sześciu Polaków⁸.

Niezaistnienie w Polsce ataków terrorystycznych przeprowadzonych w przestrzeni powietrznej i morskiej nie świadczy o tym, że nie dojdzie do nich w przyszłości. Jedną z podstawowych przyczyn jest to, że świat nie jest wolny od aktów terroru. Zdarzały się one w innych państwach, więc mogą zdarzyć się również w kraju nad Wisłą. Inny powód to zaangażowanie RP w międzynarodowe misje wojskowe, m.in. na Bliskim Wschodzie czy w Afryce. W tych rejonach żołnierze musieli bądź muszą mierzyć się z członkami organizacji terrorystycznych, takich jak Państwo Islamskie w Iraku i Lewancie czy Al-Kaida Islamskiego Maghrebu. Polska powinna zatem przygotować się na ataki terrorystyczne. W związku z tym ustawodawca przyjął akty prawne, którymi usankcjonował przeciwdziałanie zagrożeniom terrorystycznym w domenie morskiej i powietrznej.

Przeciwdziałanie zagrożeniom terrorystycznym w przestrzeni powietrznej zostało powierzone SZ RP. Wynikało to z możliwości, jakimi dysponuje wojsko,

⁴ M. Kośka, *Działania antyterrorystyczne Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej na polskich obszarach morskich i w portach*, Warszawa 2021, s. 122, 156, 161.

⁵ K. Kubiak, *Przemoc na oceanach. Współczesne piractwo i terroryzm morski*, Warszawa 2009, s. 91–92; B.W. Fieducik, *Terroryzm morski w świetle międzynarodowego prawa karnego*, Białystok 2013, rozprawa doktorska, s. 63–64.

⁶ K. Kubiak, *Przemoc na oceanach...*, s. 84.

⁷ W. Sobecki, „*Achille Lauro*” – statek, który nie miał szczęścia, *Infomare*, 17 XII 2015 r., <https://www.infomare.pl/achille-lauro-statek-ktory-nie-mial-szczescia/> [dostęp: 6 XII 2021 r.].

⁸ *20. rocznica zamachu na World Trade Center*, 11 IX 2021 r., <https://www.gov.pl/web/kgpsp/20-rocznica-zamachu-na-world-trade-center> [dostęp: 6 XII 2021].

oraz z braku uzasadnienia dla tworzenia podobnych zdolności w innych formacjach, m.in. ze względu na wysokie koszty⁹. Elementem systemu bezpieczeństwa RP przeznaczonym do przeciwdziałania zagrożeniom terrorystycznym na obszarach morskich jest Straż Graniczna (SG). Biorąc pod uwagę wyposażenie tej formacji przekładające się na jej możliwości zwalczania terroryzmu, należy stwierdzić, że wojsko ma pod tym względem zdecydowanie większy potencjał. Dysponuje m.in. okrętami wyposażonymi w różnego rodzaju systemy artyleryjskie¹⁰. Dlatego angażowanie SZ RP w działania antyterrorystyczne na obszarach morskich ma uzasadnienie.

Zgodnie z art. 26 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej¹¹ SZ RP są przeznaczone m.in. do zapewnienia bezpieczeństwa i nienaruszalności granic. Trybunał Konstytucyjny w uzasadnieniu do wyroku zakazującego żołnierzom zrzeszania się w związkach zawodowych stwierdził, że SZ RP odgrywają istotną rolę w zapewnieniu bezpieczeństwa wewnętrznego, niemniej jednak jest to rola pomocnicza¹². Mając na uwadze przepisy Konstytucji RP, należy przyjąć, że działania SZ RP w celu ochrony granicy w przestrzeni powietrznej oraz ewentualna pomoc dla SG w jej działaniach na obszarach morskich są jak najbardziej prawnie uzasadnione.

W niniejszym artykule przedstawiono wyniki badań dotyczących rozwiązań przyjętych w polskim prawie. Miały one na celu ustalenie, jakie zadania realizują SZ RP w celu przeciwstawienia się zagrożeniom terrorystycznym występującym w przestrzeni powietrznej oraz na obszarach morskich. Przeprowadzone badania miały ograniczenia, a mianowicie: analizowano akty prawne omawiające zadania realizowane w czasie pokoju¹³, w polskiej przestrzeni powietrznej lub na polskich obszarach morskich. Nie rozważano przypadku, gdy

⁹ Zwłaszcza gdy weźmie się pod uwagę koszty zakupu i utrzymania myśliwców oraz wyszkolenia pilotów.

¹⁰ T. Grotnik, *Polskie okręty na szwedzkim poligonie rakietowym*, Zespół Badań i Analiz Militarynych, 30 VIII 2021 r., <https://zbiam.pl/polskie-okrety-na-szwedzkim-poligonie-rakietowym/> [dostęp: 20 IX 2021]; *Dywizjon Okrętów Bojowych*, <https://www.wojsko-polskie.pl/3fo/dob/> [dostęp: 20 IX 2021]; *Fregaty rakietowe typu Oliver Hazard Perry (OHP)*, <http://archiwum.mw.wp.mil.pl/mw.mil.pl/index481f.html?akcja=oliver> [dostęp: 20 IX 2021].

¹¹ *Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. uchwalona przez Zgromadzenie Narodowe w dniu 2 kwietnia 1997 r., przyjęta przez Naród w referendum konstytucyjnym w dniu 25 maja 1997 r., podpisana przez Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej w dniu 16 lipca 1997 r.* (DzU z 1997 r. nr 78 poz. 483, ze zm.).

¹² Wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 7 marca 2000 r. dotyczący przepisu zakazującego zrzeszania się w związkach zawodowych żołnierzom zawodowym, sygn. K 26/98, OTK ZU 2/2000, poz. 57, uzasadnienie s. 24.

¹³ Nie można wykluczyć, że zdarzenia o charakterze terrorystycznym zaistnieją i będą się nasilały przed ewentualną wojną.

został wprowadzony stan nadzwyczajny, jak również nie rozpatrywano zadań realizowanych na lotniskach interwencyjnych.

Ustawy i akty wykonawcze określające zadania antyterrorystyczne dla SZ RP

Analiza polskich aktów prawnych, obejmująca ustawy oraz akty wykonawcze do nich, wskazuje, że zawierają one przepisy obligujące lub uprawniające SZ RP do działań antyterrorystycznych. Głównym aktem prawnym w tym obszarze po Konstytucji RP jest *Ustawa z dnia 21 listopada 1967 r. o powszechnym obowiązku obrony Rzeczypospolitej Polskiej* (t.j.: DzU z 2021 r. poz. 372). Zgodnie z art. 3 ust. 2 tej ustawy SZ RP mogą brać udział m.in. w działaniach antyterrorystycznych. We wspomnianym przepisie upoważniono żołnierzy do przeciwdziałania zagrożeniom terrorystycznym, ale nie przedstawiono zasad, na jakich to działanie miałyby się opierać, ani nie odesłano do odpowiednich aktów wykonawczych. Zadania SZ RP do działań antyterrorystycznych w przestrzeni powietrznej¹⁴ oraz na obszarach morskich ujęto również w następujących aktach:

1. *Ustawa z dnia 12 października 1990 r. o ochronie granicy państwowej* (t.j.: DzU z 2019 r. poz. 1776, ze zm.).
2. *Ustawa z dnia 12 października 1990 r. o Straży Granicznej* (t.j.: DzU z 2021 r. poz. 1486, ze zm.).
3. *Ustawa z dnia 3 lipca 2002 r. Prawo lotnicze* (t.j.: DzU z 2020 r. poz. 1970).
4. *Ustawa z dnia 4 września 2008 r. o ochronie żeglugi i portów morskich* (t.j.: DzU z 2019 r. poz. 692).
5. *Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 9 sierpnia 2010 r. w sprawie trybu postępowania i sposobu współdziałania organów w celu zapobieżenia niebezpieczeństwu grożącemu statkom, obiektom portowym i portom oraz związanej z nimi infrastrukturze, powstałego na skutek użycia statku lub obiektu pływającego jako środka ataku terrorystycznego* (t.j.: DzU z 2015 r. poz. 1139).
6. *Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 2 listopada 2011 r. w sprawie określenia organu dowodzenia obroną powietrzną oraz trybu postępowania przy stosowaniu środków obrony powietrznej w stosunku do obcych statków powietrznych niestosujących się do wezwań państwowego organu zarządzania ruchem lotniczym* (t.j.: DzU z 2015 r. poz. 83).

¹⁴ W których SZ RP odgrywają główną rolę.

W polskim porządku prawnym funkcjonuje również akt bezpośrednio odnoszący się do działań antyterrorystycznych, tj. *Ustawa z dnia 10 czerwca 2016 r. o działaniach antyterrorystycznych* (t.j.: DzU z 2019 r. poz. 796). W art. 2 pkt 1 i 2 tej ustawy określono m.in. definicję legalną działań antyterrorystycznych i kontrterrorystycznych. W niniejszym artykule zadania antyterrorystyczne są traktowane jako przedsięwzięcia, które w rozumieniu powyższych przepisów są realizowane zarówno w ramach działań antyterrorystycznych, jak i kontrterrorystycznych. Należy również podkreślić, że zapisy wspomnianej ustawy przewidują użycie SZ RP do pomocy Policji, która przede wszystkim realizuje działania w domenie lądowej. Z tego względu w niniejszym opracowaniu działania wojska nie będą rozpatrywane w kontekście tego aktu prawnego.

Zadania antyterrorystyczne w przestrzeni powietrznej

Zadania antyterrorystyczne w przestrzeni powietrznej zostaną rozpatrzone w kontekście wymienionych wcześniej ustaw: o ochronie granicy państwowej, o prawie lotniczym, o Straży Granicznej, jak również rozporządzenia Rady Ministrów z 2 listopada 2011 r. dotyczącego trybu postępowania w odniesieniu do obcych statków powietrznych.

Zgodnie z ustawą o ochronie granicy państwowej za ochronę granicy w przestrzeni powietrznej RP (w tym ochronę przed zagrożeniami o charakterze terrorystycznym) jest odpowiedzialny minister obrony narodowej. Zadania ministra w tym zakresie realizuje, zgodnie z art. 7 ust. 2 i 4 wspomnianej ustawy, dowódca operacyjny Rodzajów Sił Zbrojnych (RSZ) przy pomocy organu dowodzenia obroną powietrzną w postaci Centrum Operacji Powietrznych – Dowództwa Komponentu Powietrznego (COP-DKP). Działaniami COP-DKP dotyczącymi nienaruszalności ochranianej granicy kieruje dyżurny dowódca obrony powietrznej (DDOP)¹⁵. W ochronie granicy państwowej biorą udział również inne elementy sił zbrojnych¹⁶, które w ramach systemu Obrony

¹⁵ Zgodnie z § 2 pkt 4 rozporządzenia Rady Ministrów z 2 listopada 2011 r. dotyczącego trybu postępowania w odniesieniu do obcych statków powietrznych DDOP to oficer SZ RP pełniący służbę w systemie Obrony Powietrznej RP oraz pełniący funkcję narodowego przedstawiciela władz państwowych w Zintegrowanym Systemie Obrony Powietrznej NATO.

¹⁶ Zalicza się do nich siły i środki wojsk radiotechnicznych wydzielone z sił powietrznych z zadaniem wykrywania statków powietrznych naruszających przestrzeń powietrzną, siły i środki wojsk lotniczych wydzielone z sił powietrznych, które realizują działania ofensywne i defensywne w przestrzeni powietrznej, oraz wojska obrony przeciwlotniczej wydzielone z sił powietrznych, wojsk lądowych oraz marynarki wojennej zapewniające bezpieczeństwo

Powietrznej Rzeczypospolitej Polskiej (OP RP), będącego częścią Zintegrowanego Systemu Obrony Powietrznej i Przeciwrakietowej Organizacji Traktatu Północnoatlantyckiego (ang. NATO Integrated Air and Missile Defence System, NATINAMDS)¹⁷, realizują m.in. zadania antyterrorystyczne¹⁸.

Wydzielone siły i środki SZ RP podejmują działania antyterrorystyczne w stosunku do obcych, zarówno cywilnych, jak i wojskowych, statków powietrznych. Działania te polegają m.in. na ich przechwyceniu¹⁹ przez wojskowe statki powietrzne. Przechwycenie²⁰ oznacza w pierwszej kolejności identyfikację statku mogącego stanowić zagrożenie, następnie nawiązanie z nim łączności radiowej i kontaktu wzrokowego, naprowadzenie go na właściwy kierunek lub wysokość

elementów naziemnych przed uderzeniami z powietrza. Zob. M. Topczewski, *Organizacja Systemu Obrony Powietrznej RP i jego rola w Systemie Bezpieczeństwa Narodowego*, „Wiedza Obronna” 2016, nr 1–2, s. 64. W ramach NATINAMDS całodobowe dyżury przez siedem dni w tygodniu pełni para samolotów (z wojsk lotniczych sił powietrznych) z czasem 15 minut do startu (RS 15). Zgodnie z minimalnymi wymaganiami Naczelnego Dowództwa Sił Połączonych w Europie (ang. Supreme Headquarters Allied Powers Europe, SHAPE) para dyżurna powinna być w stanie oddziaływać na obiekty znajdujące się w jej strefie odpowiedzialności w ciągu 45 minut od rozkazu o poderwaniu. W ramach tego czasu 15 minut jest zarezerwowane na wykrycie obiektu w przestrzeni powietrznej, identyfikację oraz podjęcie decyzji o użyciu samolotów przechwytyjących (pary dyżurnej), 15 minut na wykonanie startu oraz 15 minut na dotarcie do przechwytywanego obiektu. Zob. B. Grenda, *Bazy lotnicze w systemie bezpieczeństwa państwa*, w: *Potęga powietrzna w systemie bezpieczeństwa państwa*, T. Zieliński (red.), Warszawa 2013, s. 82.

¹⁷ T. Zieliński, *Ochrona granicy państwowej w przestrzeni powietrznej Rzeczypospolitej Polskiej w odniesieniu do przeciwdziałania statkom powietrznym zaklasyfikowanym do kategorii Renegade*, „Przegląd Policyjny” 2018, nr 1, s. 49.

¹⁸ Tamże, s. 48; rozporządzenie Rady Ministrów z 2 listopada 2011 r. dotyczące trybu postępowania w odniesieniu do obcych statków powietrznych, § 4 ust. 1.

¹⁹ Przesłankami do przechwycenia obcego wojskowego statku powietrznego są przekroczenie granicy państwowej albo wykonywanie lotu w polskiej przestrzeni powietrznej bez zezwolenia wydanego przez upoważniony organ lub niezgodnie z warunkami tego zezwolenia. Przesłanką do przechwycenia obcego cywilnego statku powietrznego jest przekroczenie granicy RP w przestrzeni powietrznej niezgodnie z polskim prawem lub międzynarodowymi umowami, którymi Polska jest związana. Inną przesłanką dotyczącą obcych samolotów, zarówno cywilnych, jak i wojskowych, jest niezastosowanie się do wezwań państwowego organu zarządzania ruchem lotniczym do: opuszczenia polskiej przestrzeni powietrznej, zmiany wysokości lub kierunku lotu, lądowania na określonym lotnisku lub wykonania innych poleceń, mających na celu zaprzestanie naruszania przestrzeni powietrznej RP. Podstawa prawna: ustawa o ochronie granicy państwowej, art. 18b ust. 1.

²⁰ Decyzja dowódcy operacyjnego RSZ o przechwyceniu obcego cywilnego statku powietrznego zapada po zakwalifikowaniu go przez DDOP do kategorii „podejrzany renegade” – zgodnie z rozporządzeniem Rady Ministrów z 2 listopada 2011 r. dotyczącym trybu postępowania w odniesieniu do obcych statków powietrznych, § 7 ust. 1.

albo zmuszenie go do lądowania na wskazanym lotnisku. Jeżeli statek powietrzny nie podporządkuje się nakazom statku przechwytyjącego, może zostać ostrzeżony za pomocą strzałów ostrzegawczych²¹. Jeżeli po strzałach ostrzegawczych nadal nie będzie stosował się do wezwań, może zostać zniszczony. Z wezwań i poleceń wydawanych przez statek przechwytyjący można zrezygnować, gdy obcy statek wojskowy jest używany jako środek ataku terrorystycznego. Natomiast w przypadku obcego cywilnego statku powietrznego istnieje możliwość jego zestrzelenia²², w sytuacji gdy na pokładzie nikogo nie ma albo znajdują się na nim tylko osoby mające zamiar użyć tego statku jako środka ataku o charakterze terrorystycznym. Jeżeli na pokładzie przechwyconego obcego cywilnego statku powietrznego znajdują się osoby postronne niebędące terrorystami, SZ RP nie mają uprawnień do jego zniszczenia. Taki statek powietrzny jest eskortowany do czasu, kiedy opuści polską przestrzeń powietrzną lub wylądowuje na lotnisku²³.

Warto zaznaczyć, że realizacja ustawowych zadań antyterrorystycznych przez SZ RP wymaga m.in. pełnienia całodobowych dyżurów przez siły i środki, jak również monitorowania przestrzeni powietrznej RP oraz podejść do granic, opracowania i dystrybucji obrazu o sytuacji w tej przestrzeni, alarmowania i powiadamiania o pojawiających się w niej zagrożeniach czy też identyfikacji obiektów²⁴.

O zastosowaniu środków przez wojskowy statek przechwytyjący w stosunku do obcego cywilnego czy wojskowego statku powietrznego decyduje dowódca operacyjny RSZ²⁵. Jeżeli jednym z tych środków jest zmuszenie wojskowego lub cywilnego statku powietrznego do lądowania, to decyzję dotyczącą wyboru lotniska, na które statek ma zostać sprowadzony, podejmuje DDOP. W przypadku obcego cywilnego statku powietrznego użycie odpowiednich środków przez wydzielone siły i środki SZ RP wymaga zakwalifikowania go przez DDOP do jednej z trzech kategorii: „podejrzany renegade”, „prawdopodobny renegade”,

²¹ Decyzja dowódcy operacyjnego RSZ o oddaniu strzałów ostrzegawczych w kierunku obcego cywilnego statku powietrznego zapada po zakwalifikowaniu go przez DDOP do kategorii „prawdopodobny renegade” – zgodnie z rozporządzeniem Rady Ministrów z 2 listopada 2011 r. dotyczącym trybu postępowania w odniesieniu do obcych statków powietrznych, § 7 ust 2.

²² Decyzja dowódcy operacyjnego RSZ o zniszczeniu obcego cywilnego statku powietrznego zapada po zakwalifikowaniu go przez DDOP do kategorii „potwierdzony renegade” – zgodnie z rozporządzeniem Rady Ministrów z 2 listopada 2011 r. dotyczącym trybu postępowania w odniesieniu do obcych statków powietrznych, § 7 ust 4.

²³ Ustawa o ochronie granicy państwowej, art. 18b ust. 2, 2a, 2c; rozporządzenie Rady Ministrów z 2 listopada 2011 r. dotyczące trybu postępowania w odniesieniu do obcych statków powietrznych, § 7 ust. 3.

²⁴ T. Zieliński, *Ochrona granicy państwowej...*, s. 49.

²⁵ Tamże, s. 50; ustawa o ochronie granicy państwowej, art. 18b ust. 3.

„potwierdzony renegade”. Po dokonaniu kwalifikacji DDOP wnioskuje do Centrum Dowodzenia Operacjami Powietrznymi w Uedem w Niemczech (ang. Combined Air Operations Centre Uedem, CAOC Uedem) o przekazanie uprawnień do dowodzenia siłami wydzielonymi do NATINAMDS, jednocześnie powiadamiając dowódcę operacyjnego RSZ²⁶.

Zakwalifikowanie cywilnego statku powietrznego jako „podejrzany renegade” wymaga spełnienia co najmniej dwóch z wymienionych poniżej kryteriów. Zalicza się do nich: naruszanie planu lotów; odmowa wykonania lub niereagowanie na polecenia wydawane przez państwowy organ zarządzania ruchem lotniczym lub polecenia organów służby ruchu lotniczego, zarówno wojskowych, jak i cywilnych, albo organu dowodzenia obroną powietrzną; dokonanie niespodziewanej zmiany parametrów lotu; przerwanie korespondencji radiowej, szczególnie jeśli wiąże się z nią zmiana parametrów lotu; zmiana kodów transpondera radaru wtórnego lub zbyt intensywne korzystanie z sygnału identyfikacji, bez wyrażonej uprzednio zgody państwowego organu zarządzania ruchem lotniczym; używanie przez załogę niestandardowej terminologii lub zaobserwowanie innych niezgodnych z procedurą zmian dotyczących korespondencji radiowej; wybór kodów świadczących o uprowadzeniu statku powietrznego, utracie łączności lub sytuacji awaryjnej; przekaz radiowy niedotyczący procedur lotniczych; zaprzestanie lub przerwanie emitowania sygnałów z transpondera radaru wtórnego; otrzymanie informacji o zamiarach statku powietrznego ze źródeł takich, jak organy władzy publicznej, państw sąsiednich lub organizacji międzynarodowych albo instytucji pozarządowych; otrzymanie nieokreślonej groźby użycia przemocy; otrzymanie informacji o umieszczeniu na pokładzie statku powietrznego przedmiotu, urządzenia, substancji lub innego materiału niebezpiecznego, który może zostać wykorzystany do ataku o charakterze terrorystycznym²⁷.

Skategoryzowanie jako „prawdopodobny renegade” wymaga spełnienia jednego z kryteriów: wykrycie także innych statków powietrznych niewykonujących poleceń państwowego organu zarządzania ruchem lotniczym; niewykonywanie w dalszym ciągu przez statek, któremu nadano status „podejrzany renegade”, poleceń państwowego organu zarządzania ruchem lotniczym lub organów dowodzenia obroną powietrzną; odmowa wykonania poleceń lub

²⁶ Rozporządzenie Rady Ministrów z 2 listopada 2011 r. dotyczące trybu postępowania w odniesieniu do obcych statków powietrznych, § 5 ust. 1, § 6 ust. 5.

²⁷ Tamże, § 6 ust. 1 pkt 1.

niereagowanie na polecenia i znaki przekazywane przez dowódcę wojskowego statku przechwytyjącego²⁸.

Określenie przez DDOP obcego cywilnego statku powietrznego jako „potwierdzony renegade” wymaga jednoczesnego spełnienia następujących kryteriów: przechwycony i rozpoznany obcy cywilny statek powietrzny nadal nie realizuje poleceń dowódcy statku przechwytyjącego, państwowego organu zarządzania ruchem lotniczym oraz organów dowodzenia obroną powietrzną; uzyskane informacje bez żadnych wątpliwości potwierdzają, że statek zostanie użyty jako środek ataku terrorystycznego²⁹.

W przypadku obcego wojskowego statku powietrznego, który naruszył przestrzeń powietrzną RP, siły i środki wydzielone do NATINAMDS mogą dokonać jego przechwycenia na polecenie sojuszniczego organu dowodzenia obroną powietrzną wydane w porozumieniu z DDOP. Warto powtórzyć, że decyzję o strzałach ostrzegawczych czy zniszczeniu obcego wojskowego statku podejmuje dowódca operacyjny RSZ i informuje o niej podległe służby oraz organy dowodzenia OP NATO. Decyzję o zniszczeniu może podjąć również dowódca statku przechwytyjącego. Jest to możliwe w dwóch sytuacjach. Pierwszą z nich jest atak obcego wojskowego statku powietrznego na statek przechwytyjący. Drugą, gdy dowódca statku przechwytyjącego utraci łączność z COP-DKP, a obcy wojskowy statek powietrzny dokonuje zbrojnej napaści lub agresji na obiekty znajdujące się na terenie Polski albo wyraźnie i uparcie manewruje, by zająć jak najlepszą pozycję do ataku na statek przechwytyjący³⁰.

W rozporządzeniu Rady Ministrów z 2 listopada 2011 r. dotyczącym trybu postępowania w odniesieniu do obcych statków powietrznych dość ogólnie określono struktury, z którymi współpracują SZ RP w zakresie przeciwdziałania zagrożeniom terrorystycznym w przestrzeni powietrznej. Zawarto w nim przepisy m.in. o współpracy z państwowym organem zarządzania ruchem lotniczym, organami państwowymi RP zapewniającymi bezpieczeństwo państwa, właściwymi organami NATO, w tym organem kierującym NATINAMDS, i innymi organami międzynarodowymi³¹.

Państwowym organem zarządzania ruchem lotniczym jest Polska Agencja Żeglugi Powietrznej nadzorowana przez Urząd Lotnictwa Cywilnego. Do organów państwowych zapewniających bezpieczeństwo państwa zalicza się m.in.: Agencję Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Służbę Kontrwywiadu Wojskowego,

²⁸ Tamże, § 6 ust. 1 pkt 2.

²⁹ Tamże, § 6 ust. 1 pkt 3.

³⁰ Tamże, § 8.

³¹ Tamże, § 5 ust. 2, § 6 ust. 3, 4 i 5.

Policję, Straż Graniczną, Służbę Ochrony Państwa³². Za organ właściwy do kierowania NATINAMDS należy uznać CAOC Uedem. W obszarze odpowiedzialności CAOC Uedem leży polska przestrzeń powietrzna³³. Inne organy międzynarodowe to m.in. Centrum Kontroli i Raportowania NATO³⁴. Ponadto SZ RP współpracują ze SG, od której otrzymują informacje o przelotach na małych wysokościach statków powietrznych i innych obiektów latających³⁵.

W kontekście ustawy o prawie lotniczym zadania antyterrorystyczne SZ RP dotyczą bezzałogowych statków powietrznych (BSP), ponieważ mogą one zostać użyte przez terrorystów. W wyżej wymienionym akcie prawnym przewidziano zadanie dla SZ RP polegające na możliwości zniszczenia lub unieruchomienia BSP, w tym modelu latającego, lub przejęcia kontroli nad jego lotem. Powyższe uprawnienia przysługują żołnierzom m.in. w sytuacji, gdy BSP wzbudza uzasadnione podejrzenie użycia go jako środka ataku terrorystycznego. Żołnierze mogą również zniszczyć lub unieruchomić BSP, gdy znajduje się on w strefie, w której wprowadzono ograniczenia lotów lub jest wprowadzony zakaz lotu od poziomu terenu do określonej wysokości³⁶.

Zadania antyterrorystyczne na obszarach morskich

Podstawowymi dokumentami dotyczącymi zadań antyterrorystycznych SZ RP na obszarach morskich są: ustawa z 4 września 2008 r. o ochronie żeglugi i portów morskich, ustawa z 12 października 1990 r. o Straży Granicznej oraz rozporządzenie Rady Ministrów z 9 sierpnia 2010 r. dotyczące zapobiegania niebezpieczeństwu grożącemu statkom, obiektom portowym i portom.

Siły Zbrojne RP mogą realizować zadania antyterrorystyczne na obszarze morskim, za który w czasie pokoju jest odpowiedzialna SG, w celu zapobieżenia poważnym i bezpośrednim zagrożeniom dotyczącym statków, obiektów portowych i portów oraz związanej z nimi infrastruktury, jak również w celu zminimalizowania albo usunięcia tych zagrożeń. Niebezpieczeństwo stwarzają terroryści, którzy używają statku lub innego obiektu pływającego jako środka ataku

³² T. Zieliński, *Ochrona granicy państwowej...*, s. 49–50.

³³ M. Topczewski, *Organizacja Systemu Obrony Powietrznej RP...*, s. 67.

³⁴ J. Rajchel, K. Załęski, *Dowodzenie siłami powietrznymi, aspekt narodowy i sojuszniczy, uwarunkowania, tendencje i kierunki zmian*, „Zeszyty Naukowe Akademii Marynarki Wojennej” 2011, nr 3, s. 238, 245.

³⁵ Ustawa z 12 października 1990 r. o Straży Granicznej, art. 1 ust. 2 pkt. 11.

³⁶ Ustawa z 3 lipca 2002 r. o prawie lotniczym, art. 126a ust. 1 pkt 1 lit. d, ust. 1 pkt 2, ust 2.

terrorystycznego. Warunkiem uzasadniającym zaangażowanie SZ RP jest zaistnienie sytuacji, w której siły i środki SG mają być lub mogą okazać się niewystarczające do przeciwstawienia się zagrożeniu. W związku z powyższym minister obrony narodowej może wydać decyzję (ale nie musi tego zrobić) o zastosowaniu na polskich obszarach morskich środków niezbędnych do powstrzymania środka ataku, włącznie z jego zatopieniem³⁷. Bez względu na to, jaką decyzję podejmie, musi o niej niezwłocznie powiadomić premiera. Wydanie decyzji przez ministra obrony narodowej jest poprzedzone wnioskiem w tej sprawie ministra właściwego do spraw wewnętrznych. Z kolei minister właściwy do spraw wewnętrznych występuje z wnioskiem do ministra obrony narodowej po otrzymaniu od komendanta głównego SG zawiadomienia o wyczerpaniu przez podległą mu służbę ustawowych środków przewidzianych do przeciwdziałania powstałemu zagrożeniu³⁸.

Jeżeli minister obrony narodowej wyda decyzję, to jej mocą powinien podporządkować dowódcy operacyjnemu RSZ siły i środki, które są niezbędne do jej wykonania. Zadaniem tego dowódcy jest wydanie rozkazu o zastosowaniu niezbędnych środków w celu zapobieżenia zagrożeniu ze strony terrorystów, ograniczenia go lub usunięcia. Dodatkowo powinien on powiadomić ministra właściwego do spraw wewnętrznych, ministra właściwego do spraw zagranicznych, szefa ABW, dyrektorów właściwych urzędów morskich oraz właściwe terytorialne organy administracji rządowej o rodzaju, sposobie i czasie stosowania środków podporządkowanych mu przez ministra obrony narodowej. Powiadomienie obejmuje informacje w zakresie niezbędnym do zorganizowania współdziałania organów odpowiedzialnych za ochronę polskich obszarów morskich. Dowódca operacyjny RSZ może prowadzić działania przy współudziale jednostek pływających SG³⁹.

Zadaniem, które mieści się w obszarze zadań antyterrorystycznych, jest współpraca SZ RP ze SG w zakresie ochrony granicy morskiej również przed wydaniem decyzji przez ministra obrony narodowej. Współpraca ta polega na utrzymywaniu stałej łączności oraz przekazywaniu informacji pomiędzy współdziałającymi jednostkami. Informacje dotyczą m.in.: wykrycia jednostek pływających, które mogą zagrażać pokojowi, porządkowi publicznemu oraz

³⁷ Siły Zbrojne RP powinny dokumentować użycie i wykorzystanie środków przymusu bezpośredniego i broni palnej. W tym przypadku podstawą prawną jest ustawa z 12 października 1990 r. o Straży Granicznej, art. 23 ust. 3.

³⁸ Ustawa z 4 września 2008 r. o ochronie żeglugi i portów morskich, art. 27 ust. 1; rozporządzenie Rady Ministrów z 9 sierpnia 2010 r. dotyczące zapobiegania niebezpieczeństwu grożącemu statkom, obiektom portowym i portom, § 2.

³⁹ Rozporządzenie Rady Ministrów z 9 sierpnia 2010 r. dotyczące zapobiegania niebezpieczeństwu grożącemu statkom, obiektom portowym i portom, § 3–5.

bezpieczeństwu RP; wykrycia przestępstw przeciwko nienaruszalności polskiej granicy; wykrycia obcych okrętów⁴⁰.

Po wydaniu decyzji przez ministra obrony narodowej SZ RP podczas działań antyterrorystycznych na obszarach morskich powinny uwzględniać zasady wynikające z ustawy o Straży Granicznej. Według prawa żołnierze, stosując niezbędne środki w stosunku do jednostek pływających stanowiących zagrożenie, winni minimalizować zagrożenie życia i zdrowia osób postronnych. Od powyższego warunku nie ma wyjątku. Istnieje natomiast wyjątek od dwóch następujących warunków dotyczących użycia niezbędnych środków. Jeden z nich mówi o wyrządzeniu możliwie najmniejszej szkody terrorystom lub innym osobom, przeciwko którym te środki zostały wykorzystane, drugi – o ograniczeniu zniszczenia statku lub innego obiektu pływającego użytego jako środek ataku terrorystycznego, innych statków i infrastruktury portowej. Wspomnianym wyjątkiem jest pojawienie się informacji o znajdowaniu się na statku lub innym obiekcie pływającym urządzenia wybuchowego i zamiarze przeprowadzenia przez terrorystów niezwłocznego zamachu⁴¹.

Zanim dojdzie do zniszczenia lub zatopienia statku lub innego obiektu pływającego stanowiącego środek ataku terrorystycznego, dowódca okrętu Marynarki Wojennej (MW) może otrzymać zadanie polegające na zatrzymaniu jednostki opanowanej przez terrorystów. W związku z powyższym może on wezwać ją do zatrzymania. Wezwanie polega na przekazaniu sygnału dźwiękowego i wizualnego w odległości umożliwiającej jego odebranie. Do zatrzymania dowódcy używają sygnałów międzynarodowego kodu sygnałowego. W celu zwrócenia uwagi na przekazywany sygnał z okrętu powinny zostać wystrzelone dwa naboje sygnałowe w kolorze zielonym. Ponadto marynarze powinni zaświecić na maszcie dwa zielone światła rozpoznawcze. Jeżeli pomimo wezwań jednostka pływająca opanowana przez terrorystów nie zatrzyma się, dowódca okrętu MW może podjąć inne kroki w celu jej zatrzymania lub ruszyć w pościg. Aby zatrzymać jednostkę kierowaną przez terrorystów, dowódca okrętu może zdecydować o oddaniu strzału ostrzegawczego w powietrze. Jeżeli nie odniesie on skutku, może wydać rozkaz do strzału przed dziób tej jednostki lub za jej rufę. Jeśli i to okaże się nieskuteczne, dowódca okrętu MW może wydać rozkaz do ostrzelania tej jednostki. Rozkaz otwarcia ognia może być wydany bez ostrzeżenia, w sytuacji gdy okręt MW zostanie ostrzelany. Należy zaznaczyć, że pościg może być prowadzony osobno lub jednocześnie przez okręty MW i statki

⁴⁰ Ustawa z 12 października 1990 r. o Straży Granicznej, art. 19 ust. 2c i 2d pkt 1–3.

⁴¹ Rozporządzenie Rady Ministrów z 9 sierpnia 2010 r. dotyczące zapobiegania niebezpieczeństwu gromadzącemu statkom, obiektom portowym i portom, § 6.

powietrzne SP. Pościg rozpoczęty na polskich obszarach morskich może być prowadzony do momentu, gdy ścigana jednostka znajdzie się na morzu terytorialnym obcego państwa. Powinna być zachowana ciągłość pościgu, co oznacza, że np. statek powietrzny wzywający jednostkę pływającą do zatrzymania (dwoma nabojami sygnałowymi koloru zielonego wystrzelonymi przed dziobem) prowadzi działania pościgowe do czasu przybycia okrętu⁴².

Oprócz uprawnień (mogących być jednocześnie zadaniami) m.in. do zatrzymania jednostki opanowanej przez terrorystów czy pościgu za nią dowódcy okrętów MW mają prawo realizować inne czynności. Zaliczyć do nich można m.in.: zmuszenie takiej jednostki do zawinięcia do określonego portu⁴³, wezwanie do obrania wskazanego kursu przepływu czy zmniejszenia prędkości przepływu. Po zatrzymaniu jednostki żołnierze mogą m.in. zatrzymać terrorystę, wylegitymować załogę i pasażerów statku, sprawdzić ładunek, dokonać przeszukania pomieszczeń, sprawdzić dokumenty statku i ładunku⁴⁴.

Podsumowanie

Za ochronę granicy państwowej w przestrzeni powietrznej odpowiada minister obrony narodowej, tym samym na nim ciąży obowiązek organizacji systemu OP RP. Siły Zbrojne RP prowadzą działania antyterrorystyczne, które są podzbiorem zadań realizowanych w ramach systemu OP RP. Inaczej jest w przypadku obszarów morskich. Za ochronę granicy na morzu odpowiada minister właściwy do spraw wewnętrznych, a w jego imieniu te zadania realizuje SG. Siły Zbrojne RP prowadzą działania dopiero w sytuacji, gdy siły SG są lub mogą okazać się niewystarczające do przeciwstawienia się zagrożeniu.

Przeciwdziałanie zagrożeniom terrorystycznym występującym w powietrzu zmusza do realizacji wielu zadań, do których można zaliczyć m.in.: wykrywanie i przechwytywanie statków powietrznych, zmuszanie ich do lądowania na lotnisku interwencyjnym czy ewentualne zestrzelenie. Zestrzelenie jest możliwe po spełnieniu określonych warunków. Ponadto należy zauważyć, że przeciwstawianie się zagrożeniom w przestrzeni powietrznej wymaga wykonywania

⁴² Ustawa z 12 października 1990 r. o Straży Granicznej, art. 17 ust. 1, 2, 3, 4, 7, art. 18 ust. 1, art. 25.

⁴³ Należy brać pod uwagę ryzyko związane ze zmuszeniem statku opanowanego przez terrorystów do zawinięcia do portu. Nie można wykluczyć, że terroryści mogą podjąć próbę zatopienia statku na torze podejściowym czy też zniszczyć infrastrukturę portową.

⁴⁴ Ustawa z 12 października 1990 r. o Straży Granicznej, art. 14 ust. 1.

zadań nie tylko w tej przestrzeni, lecz także na morzu czy na lądzie, np. przez żołnierzy pełniących służbę w stacjach radiolokacyjnych czy centrach dowodzenia.

Na obszarach morskich, w przeciwieństwie do przestrzeni powietrznej, SZ RP mogą wykonywać zadania antyterrorystyczne dopiero wtedy, gdy z wnioskiem w tej sprawie wystąpi minister właściwy do spraw wewnętrznych. Podobnie jak w przypadku przestrzeni powietrznej obiekt stanowiący zagrożenie o charakterze terrorystycznym może zostać wykryty, zlokalizowany i zniszczony. Zadania mogą być realizowane przez żołnierzy pełniących służbę na morzu, w przestrzeni powietrznej (np. nad obszarami morskimi) czy na lądzie (np. na wybrzeżu). Warto zwrócić uwagę, że na obszarze morskim SZ RP mają znacznie więcej czasu na ewentualną reakcję na zagrożenie terrorystyczne. Jednostki pływające poruszają się bowiem znacznie wolniej niż statki powietrzne. Ponadto uszkodzenie obiektu pływającego nie musi wiązać się z jego zatopieniem, żołnierze mogą spowodować jedynie jego zatrzymanie się.

Reasumując, SZ RP są ważnym elementem systemu antyterrorystycznego RP. Realizują zadania mające na celu przeciwstawienie się zagrożeniom o charakterze terrorystycznym w powietrzu i na morzu.

Bibliografia

Apanowicz J., *Metodologia ogólna*, Gdynia 2002.

Fieducik B.W., *Terroryzm morski w świetle międzynarodowego prawa karnego*, Białystok 2013, rozprawa doktorska.

Grenda B., *Bazy lotnicze w systemie bezpieczeństwa państwa*, w: *Potęga powietrzna w systemie bezpieczeństwa państwa*, T. Zieliński (red.), Warszawa 2013.

Kośka M., *Działania antyterrorystyczne Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej na polskich obszarach morskich i w portach*, Warszawa 2021.

Kubiak K., *Przemoc na oceanach. Współczesne piractwo i terroryzm morski*, Warszawa 2009.

Rajchel J., Załęski K., *Dowodzenie siłami powietrznymi, aspekt narodowy i sojuszniczy, uwarunkowania, tendencje i kierunki zmian*, „Zeszyty Naukowe Akademii Marynarki Wojennej” 2011, nr 3, s. 229–250.

Topczewski M., *Organizacja Systemu Obrony Powietrznej RP i jego rola w Systemie Bezpieczeństwa Narodowego*, „Wiedza Obronna” 2016, nr 1–2, s. 62–74.

Zieliński T., *Ochrona granicy państwowej w przestrzeni powietrznej Rzeczypospolitej Polskiej w odniesieniu do przeciwdziałania statkom powietrznym zaklasyfikowanym do kategorii Renegade*, „Przeгляд Policyjny” 2018, nr 1, s. 43–53.

Źródła internetowe

20. rocznica zamachu na World Trade Center, 11 IX 2021 r., <https://www.gov.pl/web/kgpsp/20-rocznica-zamachu-na-world-trade-center> [dostęp: 6 XII 2021].

Atak na World Trade Center w Nowym Jorku: zapis wydarzeń z 11 września 2001 roku, Forsal, 11 IX 2021 r., <https://www.forsal.pl> [dostęp: 27 IX 2021].

Buszujew M., *Zestrzelenie MH17 nad Ukrainą. Co warto wiedzieć o procesie*, Deutsche Welle, 7 VI 2021 r., <https://www.dw.com/pl/zestrzelenie-mh17-nad-ukrain%C4%85-co-warto-wiedzie%C4%87-o-procesie/a-57801364> [dostęp: 10 VII 2021].

Dywizjon Okrętów Bojowych, <https://www.wojsko-polskie.pl/3fo/dob/> [dostęp: 20 IX 2021].

Encyclopedia Britannica, <https://www.britannica.com> [dostęp: 20 IX 2021].

Fregaty raketowe typu Oliver Hazard Perry (OHP), <http://archiwum.mw.wp.mil.pl> [dostęp: 20 IX 2021].

Grotnik T., *Polskie okręty na szwedzkim poligonie raketowym*, Zespół Badań i Analiz Militarynych, 30 VIII 2021 r., <https://zbiam.pl/polskie-okrety-na-szwedzkim-poligonie-raketowym/> [dostęp: 20 IX 2021].

<https://www.start.umd.edu> [dostęp: 6 XII 2021].

Sobecki W., „Achille Lauro” – statek, który nie miał szczęścia, Infomare, 17 XII 2015 r., <https://www.infomare.pl/achille-lauro-statek-ktory-nie-mial-szczescia/> [dostęp: 6 XII 2021].

Akty prawne

Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. uchwalona przez Zgromadzenie Narodowe w dniu 2 kwietnia 1997 r., przyjęta przez Naród w referendum konstytucyjnym w dniu 25 maja 1997 r., podpisana przez Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej w dniu 16 lipca 1997 r. (DzU z 1997 r. nr 78 poz. 483, ze zm.).

Ustawa z dnia 10 czerwca 2016 r. o działaniach antyterrorystycznych (t.j.: DzU z 2019 r. poz. 796).

Ustawa z dnia 4 września 2008 r. o ochronie żeglugi i portów morskich (t.j.: DzU z 2019 r. poz. 692).

Ustawa z dnia 3 lipca 2002 r. Prawo lotnicze (t.j.: DzU z 2020 r. poz. 1970).

Ustawa z dnia 12 października 1990 r. o ochronie granicy państwowej (t.j.: DzU z 2019 r. poz. 1776, ze zm.).

Ustawa z dnia 12 października 1990 r. o Straży Granicznej (t.j.: DzU z 2021 r. poz. 1486, ze zm.).

Ustawa z dnia 21 listopada 1967 r. o powszechnym obowiązku obrony Rzeczypospolitej Polskiej (t.j.: DzU z 2021 r. poz. 372).

Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 2 listopada 2011 r. w sprawie określenia organu dowodzenia obroną powietrzną oraz trybu postępowania przy stosowaniu środków obrony powietrznej w stosunku do obcych statków powietrznych niestosujących się do wezwań państwowego organu zarządzania ruchem lotniczym (t.j.: DzU z 2015 r. poz. 83).

Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 9 sierpnia 2010 r. w sprawie trybu postępowania i sposobu współdziałania organów w celu zapobieżenia niebezpieczeństwu grożącemu statkom, obiektom portowym i portom oraz związanej z nimi infrastrukturze, powstałego na skutek użycia statku lub obiektu pływającego jako środka ataku terrorystycznego (t.j.: DzU z 2015 r. poz. 1139).

Orzecznictwo

Wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 7 marca 2000 r., sygn. K 26/98, OTK ZU 2000/2, poz. 57.